

Dr hab. Marek Pogonowski, prof. PK

Politechnika Koszalińska
ORCID: 0000-0002-2965-9576
e-mail: marek.pogonowski@tu.koszalin.pl

Mgr Joanna Pińkowska

Radca prawny
Zakład Ubezpieczeń Społecznych
e-mail: joanna.pinkowska@op.pl

Czy ustawowe prawo do wycofania wniosku o emeryturę jest nieograniczone?

Has a statutory right to withdraw an application o retirement is unlimited?

Streszczenie

Artykuł odnosi się do problematyki związanej z możliwością cofnięcia wniosku o przyznanie emerytury, złożonego pod rządami przepisów uznanych przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodne z Konstytucją. Na tle stanu faktycznego, dotyczącego kobiet urodzonych w 1953 r., poddano analizie wybrane przepisy prawa ubezpieczeń społecznych, prawa cywilnego oraz postępowania administracyjnego. Pozwoliło to na wypracowanie konkluzji, iż nie jest możliwe wycofanie wniosku o przyznanie emerytury w sytuacji prowadzącej do nieuzasadnionego uprzywilejowania osób pierwotnie poszkodowanych niekonstytucyjnymi przepisami. Za nieuprawnione należy uznać domaganie się świadczenia znacznie wyższego od tego, które należałoby się innym osobom ubiegającym się o świadczenie w tym samym czasie i w takiej samej sytuacji faktycznej, tyle, że na podstawie przepisów zgodnych z Konstytucją.

Słowa kluczowe

prawo ubezpieczeń społecznych, postępowanie administracyjne, wyrok Trybunału Konstytucyjnego, ubezpieczeni urodzeni w 1953 roku, nieuprawnione korzystanie ze świadczeń

JEL: K31

Wstęp

Element świadomej realizacji uprawnień emerytalnych jest istotny dla systemu emerytalnego i znajduje wyraz, m.in. w zasadzie dysponowania przez ubezpieczonego wnioskiem o świadczenie emerytalne. Ubezpie-

Abstract

This article refers to the issues related to the possibility of withdrawing an application for granting an old-age pension, submitted under the rules recognized by the Constitutional Tribunal as inconsistent with the Constitution of the Republic of Poland. Against the background of the facts concerning women born in 1953, selected provisions of social security law, civil law and the law on administrative proceedings were analyzed. This allowed for the formulation of a conclusion that it isn't possible to withdraw the application for a pension in a situation leading to unjustified privileging of people initially aggrieved by unconstitutional provisions. It's unlawful to demand a benefit much higher than that, which would be due to other persons applying for the benefit at the same time and in the same factual situation, only on the basis of provisions consistent with the Constitution of the Republic of Poland.

Keywords

social security law, administrative proceedings, the judgement of the Constitutional Tribunal, insured born in 1953, unauthorized use of benefits

czeni pozostający w zatrudnieniu pomimo ukończonego wieku emerytalnego mają możliwość odłożenia momentu przejścia na emeryturę, co będzie miało wymierny wpływ na wysokość przyszłego świadczenia. Osoby, które postanawiają wycofać się z rynku pracy, mogą zdecydować o dacie rozwiązania stosunku pracy, a następnie

o złożeniu wniosku o emeryturę w momencie, w którym zwaloryzowany kapitał początkowy, zwaloryzowana składka zaewidencjonowana na indywidualnym koncie ubezpieczonego i wartość średniego trwania życia będą najkorzystniejsze. Skuteczne nabycie prawa do wypłaty emerytury wyznacza prawomocność decyzji przyznającej świadczenie (następująca po upływie miesięcznego terminu na zaskarżenie lub z zakończeniem postępowania sądowego). Przepis art. 116 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 504 ze zm. — dalej jako: ustawa emerytalna) stanowi, iż wniosek o wycofanie wniosku o emeryturę może zostać złożony, jednakże nie później niż do dnia uprawomocnienia się decyzji. W razie wycofania wniosku postępowanie w sprawie świadczenia podlega umorzeniu. W świetle § 9 rozporządzenia MPiPS z 11 października 2011 r. w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz.U. z 2011 r., nr 237, poz. 1412 ze zm.) cofnięcie wniosku następuje w formie, w której został złożony. Podążając za poglądem Sądu Najwyższego zaprezentowanym w wyroku z 19 lutego 2021 r. (I USKP 14/21, OSNP 2021 nr 11, poz. 127), w razie wydania decyzji na podstawie wniosku następnie skutecznie wycofanego, nie jest konieczne uchylenie decyzji, gdyż już w umorzeniu zawiera się skutek uchylający. Oznacza to usunięcie decyzji z obiegu prawnego, jako niebyłej. Aczkolwiek Sąd akcentuje brak wymogu formalnego uchylenia decyzji, to mylące byłoby twierdzenie, iż wraz z umorzeniem dokonuje się uchylenia decyzji w znaczeniu procesowym. Organ rentowy umarzając postępowanie w wyniku wycofania wniosku emerytalnego nie jest zobowiązany do badania przesłanek uzasadniających uchylenie decyzji, co byłoby nieodzowne w toku postępowania administracyjnego prowadzącego do uchylenia decyzji (w trybie art. 114 ustawy emerytalnej). Wobec konstrukcji art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej pomijającej nakaz merytorycznego odniesienia się organu do zgłoszonego oświadczenia, za uzasadnione i wystarczające należy uznać umorzenie postępowania nawet w sytuacji uprzedniego wydania decyzji na podstawie wniosku o przyznanie emerytury. Ta uproszczona konstrukcja charakterystyczna dla instytucji wycofania wniosku ma istotne znaczenie dla ubezpieczonych, którzy do czasu uprawomocnienia się decyzji zyskują szansę na ostateczne przemyślenie swojego zamiaru rzeczywistego skorzystania ze świadczenia emerytalnego w konkretnym momencie życia. Obecnie samodzielne obliczenie oczekiwanego emerytury stanowi wyzwanie, co poniekąd uzasadnia składanie wniosków o przyznanie emerytury „na próbę” — po to, aby sprawdzić stan posiadanych uprawnień i wypracowanej wysokości świadczenia. Po otrzymaniu decyzji, osoba ubezpieczona może — bez konsekwencji na przyszłość, wniosek o przyznanie emerytury wycofać w sytuacji, w której uzna, że jeszcze nie czas na jego realizację bądź wysokość świadczenia okazała się niesatysfakcjonująca.

Chociaż prawo do swobodnego wyboru momentu przejścia na emeryturę celem uzyskania wyższego świad-

czenia znajduje umocowanie w obowiązujących przepisach, to ubieganie się o świadczenie najkorzystniejsze nie może prowadzić do sytuacji, w której ubezpieczony uzyska świadczenie nieporównanie wyższe niż inni ubezpieczeni w podobnych okolicznościach faktycznych i prawnych. W świetle przepisów emerytalnych znajdujących co do zasady zastosowanie do osób urodzonych przed 1 stycznia 1949 r., wysokość emerytury zależy od daty złożenia wniosku o emeryturę w zakresie, w jakim data ta wyznacza wartość tzw. kwoty bazowej¹ przyjmowanej do ustalenia wysokości podstawy wymiaru. Pozostałe elementy wpływające na wysokość świadczenia: podstawa wymiaru emerytury obliczona w oparciu o przeciętną podstawę wymiaru składek z lat przyjętych do ustaleń i kwota wyliczona na podstawie udowodnionych okresów składkowych i nieskładkowych, nie podlegają odrębnej waloryzacji przed obliczeniem wysokości emerytury. Inna zasada obliczania wysokości świadczeń dotyczy osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. Na wysokość emerytury tych osób wpływają trzy wartości: kwota składek na ubezpieczenie emerytalne, z uwzględnieniem ich waloryzacji, zaewidencjonowanych na indywidualnym koncie ubezpieczonego, zwaloryzowany kapitał początkowy i średnie dalsze trwanie życia². Waloryzacji wymienionych wartości (poza średnim trwaniem życia) dokonuje się przed obliczeniem wysokości emerytury i właśnie data wystąpienia z wnioskiem wyznacza ten moment. Podobnie data wniosku determinuje wartość określaną w miesiącach — średnie trwanie życia. Skoro w obecnym porządku prawnym dotyczącym emerytury dla osób urodzonych w dniu 1 stycznia 1949 r. i później, data złożenia wniosku ma wymierny wpływ na wysokość świadczenia, to należy zadać pytanie, czy ustawowe prawo do wycofania wniosku o emeryturę jest nieograniczone. Mianowicie, czy nawet w przypadku uchylenia decyzji przyznającej świadczenie emerytalne po kilku latach, będzie możliwe wykorzystanie stanu po uchyleniu decyzji — a przed wydaniem nowej decyzji merytorycznej, do nabycia świadczenia korzystniejszego, wyższego. Wydaje się, iż ustawodawca w art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej jednoznacznie określił, iż czynność cofnięcia oświadczenia woli wyrażającego gotowość do realizacji uprawnienia emerytalnego, jest dopuszczalna tylko w okresie do chwili uprawomocnienia się decyzji wydanej na podstawie wniosku o emeryturę. Późniejsza utrata atrybutu prawomocności decyzji w wyniku postępowania wznowieniowego, nie powinna stwarzać możliwości wycofania się z nabycia świadczenia, celem ponownego wystąpienia o emeryturę powszechną, z tym że obliczoną wg wartości składek, kapitału i średniego trwania życia na dzień nowego wniosku o przyznanie świadczenia. Nie tak bowiem należy rozumieć realizację przysługujących uprawnień emerytalnych.

Przyczynkiem do rozważań w tym zakresie jest sytuacja prawna zaistniała po wydaniu przez Trybunał Konstytucyjny wyroku z 6 marca 2019 r. (P 20/16, OTK-A 2019/11), odnoszącego się do zasad obliczenia emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego przez kobiety uro-

dzone w 1953 r., które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do tzw. emerytury wcześniejszej. W dacie złożenia wniosku o emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym, kobiety te miały prawo oczekiwać, iż przyszła emerytura powszechna zostanie obliczona wg treści wówczas obowiązujących regulacji. Zgodnie z art. 24 ustawy emerytalnej, ubezpieczonym kobietom urodzonym po 1 stycznia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku emerytalnego, której wysokość zostanie obliczona w oparciu o art. 25–26, tj. jak wyżej wskazano z uwzględnieniem kwoty zwaloryzowanych składek zaewidencjonowanych na koncie ubezpieczonej oraz zwaloryzowanego kapitału początkowego. Ustalona w ten sposób podstawa obliczenia podlega podzieleniu przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym przejścia na emeryturę. Metoda obliczenia emerytury nie różnicowała kobiet w zależności od tego, czy skorzystały z emerytury wcześniejszej, czy też czekały na realizację uprawnień emerytalnych do osiągnięcia wieku emerytalnego. Zmiana w tym zakresie została wprowadzona przepisem art. 25 ust. 1b ustawy z 11 maja 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2012, poz. 637). Dodana regulacja różnicuje zasady obliczania emerytury powszechnej w ten sposób, iż nakazuje pomniejszenie obliczanego świadczenia o kwotę wypłaconych emerytur wcześniejszych. Tym samym podstawa obliczenia emerytury będzie niższa dla osób, które przed przejściem na emeryturę po osiągnięciu wieku powszechnego skorzystały z wcześniejszego świadczenia. Nowelizacja weszła w życie 1 stycznia 2013 r. i niejako zaskoczyła kobiety pobierające wcześniejsze emerytury na podstawie art. 29 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 46 ustawy emerytalnej, czyli te ubezpieczone, które do dnia 31 grudnia 2008 r. osiągnęły wiek 55 lat. W momencie nabycia emerytury w obniżonym wieku pozostawały w przekonaniu, iż po ukończeniu powszechnego wieku emerytalnego będą mogły ubiegać się o emeryturę powszechną bez uszczerbku na wysokości przyszłego świadczenia. Wprowadzenie art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej z mocą wiążącą dla wszystkich ubezpieczonych, stworzyło niekorzystny precedens prawny dla kobiet urodzonych w 1953 r., których świadczenia emerytalne zostały pomniejszone o kwoty wypłaconych emerytur wcześniejszych. W takich okolicznościach przedstawiono następujące pytanie Trybunałowi Konstytucyjnemu: „Czy art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej w zakresie, w jakim ma zastosowanie do urodzonych w 1953 r. kobiet, które przed 1 stycznia 2013 r. nabyły prawo do tzw. wcześniejszej emerytury na podstawie art. 46 i art. 50 tej ustawy, jest zgodny z art. 2, art. 32 ust. 1 i art. 67 ust. 1 Konstytucji?”. Trybunał Konstytucyjny odpowiedział na zadane pytanie twierdząco, tj. stwierdził, iż wprowadzona z dniem 1 stycznia 2013 r. regulacja w odniesieniu do wymienionych w pytaniu kobiet, jest niezgodna z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej. Trybunał wywiódł, iż dodanie do ustawy emerytalnej nowego przepisu o pomniejszeniu także wobec wymienionych kobiet narusza zasadę zaufania do państwa i stanowi-

nego przez niego prawa (Smoliński, Tyska, 2021, s. 27). Ubezpieczone zostały pozbawione prawa do podjęcia świadomej decyzji, czy chcą skorzystać z wcześniejszego świadczenia, które zostanie potrącone przy obliczaniu emerytury powszechnej. W momencie uzyskania uprawnień emerytalnych w 2008 r. przewidywały bowiem, iż emerytura powszechna zostanie obliczona wg normalnych zasad — bez pomniejszenia (Wilga, 2020, s. 22). Podkreślić jednak należy, iż Trybunał w żadnym innym aspekcie nie dopatrzył się nierówności między ubezpieczonymi.

Z uwagi na fakt, iż wyrok Trybunału Konstytucyjnego został zrealizowany dopiero nowelizacją ustawy emerytalnej (ustawa z 19 czerwca 2020 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, Dz.U. z 2020 r. poz. 1222), która weszła w życie z dniem 10 lipca 2019 r., kwestie sporne związane z wysokością emerytury powszechnej przyznanej kobietom z rocznika 1953 r., posiadającym również prawo do emerytur wcześniejszych, poddane zostały ocenie sądów powszechnych. I właśnie na gruncie jednej z takich spraw pojawił się problem dotyczący możliwości wycofania wniosku o emeryturę w luce czasowej powstałej po uchyleniu decyzji w wyniku skargi o wznowienie postępowania (złożonej w oparciu o orzeczenie stwierdzające niekonstytucyjność przepisu regulującego element sposobu ustalania podstawy obliczenia emerytury powszechnej), a przed wydaniem nowej decyzji w tym zakresie.

W stanie faktycznym sprawy ubezpieczona dochodziła prawa do skutecznego wycofania wniosku o emeryturę złożonego w 2015 r., celem ponownego potwierdzenia prawa do emerytury powszechnej i jej wysokości. Ubezpieczona nabyła prawo do wcześniejszej emerytury na podstawie decyzji z 26 sierpnia 2008 r. W dniu 13 sierpnia 2015 r. złożyła wniosek o przyznanie prawa do emerytury ze względu na ukończenie powszechnego wieku emerytalnego. Decyzją z 16 września 2015 r. organ rentowy przyznał prawo do wnioskowanego świadczenia od 1 sierpnia 2015 r. i ustalił, że wysokość pobieranej dotychczas wcześniejszej emerytury jest korzystniejsza od świadczenia nowo ustalonego. Podstawę obliczenia emerytury stanowiła kwota składek na ubezpieczenie emerytalne oraz kapitału początkowego z uwzględnieniem waloryzacji składek i kapitału początkowego zewidencjonowanych na koncie do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury. Podstawa obliczenia emerytury podlegała pomniejszeniu o kwotę stanowiącą sumę kwot pobranych emerytur w wysokości przed odliczeniem zaliczki na podatek dochodowy i składki na ubezpieczenie społeczne — na podstawie przepisu art. 25 ust. 1b ustawy emerytalnej, obowiązującego od 1 stycznia 2013 r. Ubezpieczona, w oparciu o wyrok Trybunału Konstytucyjnego, złożyła skargę o wznowienie postępowania, w wyniku której organ rentowy wydał w 16 maja 2019 r. decyzję o uchyleniu decyzji z 1 września 2015r., ponownie ustalił wysokość powszechnej emerytury i podjął jej wypłatę od 1 marca 2019r.³ Podstawa obliczenia emerytury nie została pomniejszona o kwoty pobranych wcześniej emery-

tur. W dniu 14 czerwca 2019r. ubezpieczona złożyła pismo o wycofanie wniosku o emeryturę z 1 sierpnia 2015 r.⁴ W odpowiedzi na powyższe decyzją z 31 lipca 2019 r. organ odmówił wycofania wniosku. Ubezpieczona odwołała się do sądu okręgowego, który wyrokiem z 16 listopada 2021 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał prawo do wycofania wniosku o emeryturę z 13 sierpnia 2015 r. Sąd apelacyjny podtrzymał wyrok sądu okręgowego, sprawa zostanie przedstawiona do rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Sentencja wyroku sądu okręgowego wskazuje, iż sąd nie miał wątpliwości co do uprawnienia ubezpieczonej do skutecznego wycofania wniosku o emeryturę z 2015 r., ponieważ uznał, że orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego stworzyło taką możliwość.

Takie założenie wydaje się błędne. Należy bowiem zadać pytanie, czy orzeczenie Trybunału stanowiące podstawę do wznowienia postępowania administracyjnego zakończonego prawomocną decyzją (tu z 2015), kreuje prawną możliwość skutecznego wycofania wniosku o emeryturę z 2015 r., czy też stanowi jedynie umocowanie do ponownego rozpatrzenia sprawy, ale w prawidłowy sposób, tj. z pominięciem regulacji uznanej za niekonstytucyjną. Akceptacja poglądu, iż przywrócona zostaje możliwość cofnięcia wniosku po uchyleniu decyzji w trybie postępowania nadzwyczajnego ze skargi o wznowienie postępowania — tylko na potrzeby złożenia ponownego wniosku o tę samą emeryturę, ale obliczoną całkowicie na nowo z zastosowaniem aktualnych wartości wpływających na wysokość świadczenia, niweczy sanacyjny cel postępowania wznowieniowego wszczętego skargą opartą na orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego.

Wyrok Trybunału dotyczył tylko kwestii braku podstaw do dokonywania pomniejszenia (o kwotę wypłaconej emerytury wcześniejszej) emerytury przyznawanej kobietom urodzonym w 1953 r. po ukończeniu przez nie powszechnego wieku emerytalnego. Przedmiotem badania Trybunału była zatem norma jednego przepisu ustawy emerytalnej — art. 25 ust. 1b, nie zaś sposób obliczenia całego świadczenia. Odnosił się również tylko do ubezpieczonych kobiet urodzonych w 1953 roku. Poza zakresem kognicji Trybunału pozostawały inne wartości wpływające na wysokość emerytury powszechnej — średnie dalsze trwanie życia, składki i kapitał początkowy. Rozstrzygnięcie Trybunału zostało uwzględnione w art. 194 j ust. 2 i ust. 3 ustawy emerytalnej stanowiącym, iż do obliczenia emerytury przyjmuje się podstawę obliczenia oraz średnie trwanie życia, przyjęte w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury.⁵ Zatem ewentualne wnioski ubezpieczonych o ponowne ustalenie świadczenia emerytalnego, nie tylko z wyłączeniem pomniejszenia świadczenia o kwoty wypłaconych emerytur wcześniejszych, ale również z wykorzystaniem aktualnych — na dzień złożenia skargi o wznowienie postępowania — wartości z art. 25 i z art. 26 ustawy emerytalnej nie znajdują uzasadnienia w świetle obowiązujących przepisów.

O ile rozstrzygnięcia w takich sprawach nie mogły być dla ubezpieczonych korzystne, to sprawa, w której ubezpieczona po uchyleniu prawomocnej decyzji w wyniku

wznowienia postępowania wystąpiła z oświadczeniem o wycofaniu pierwszorazowego wniosku o emeryturę powszechną, wymaga zajęcia stanowiska. Zasadniczym pytaniem pozostaje bowiem to, czy w postępowaniu nadzwyczajnym, jakim jest wznowienie postępowania na podstawie wyroku Trybunału Konstytucyjnego, dopuszczalne jest zastosowanie instytucji wycofania wniosku przewidzianej przepisem właściwym dla zwykłego trybu postępowania administracyjnego. Autorzy niniejszego tekstu prezentują pogląd, iż nie jest to uprawnione.

Oświadczenie woli na gruncie prawa cywilnego i prawa ubezpieczeń społecznych

W postępowaniu emerytalnym swoboda w zakresie wyboru chwili przejścia na emeryturę realizuje się przede wszystkim w momencie złożenia wniosku wszczynającego postępowanie w sprawie ustalenia prawa do świadczenia, a także dzięki instytucji wycofania wniosku o emeryturę.

Zarówno złożenie wniosku o emeryturę, jak i jego wycofanie, to oświadczenia woli ubezpieczonego dokonane na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych. W piśmiennictwie wyrażany jest pogląd, że sfera przepisów kodeksu cywilnego regulujących tematykę oświadczenia woli nie przekłada się na innego typu oświadczenia — jak np. oświadczenia wiedzy i czynności procesowe — np. wnioski o wycofaniu pozwu (Majda, Wypiórkiwicz, 2005, s. 167). Często jednak mamy do czynienia z powoływaniem się na regulacje prawa cywilnego także na gruncie przepisów ustawy emerytalnej, stąd porównanie to wydaje się uzasadnione. Na gruncie prawa cywilnego istotny element oświadczenia woli określa art. 60 k.c., w świetle którego o oświadczeniu woli można mówić dopiero z chwilą uzewnętrznienia przejawu woli uznawanego za dostateczne, jeżeli stwarza możliwość zrozumienia wyrażonej treści przez innych uczestników obrotu (Safjan, 2011, s. 357). Oświadczenie woli, co do zasady, ma moc wiążącą, co oznacza, że podmiot składający jest tym oświadczeniem związany, a w konsekwencji nie może dokonać jednostronnej rezygnacji ze skutków dokonanej czynności prawnej. Przepis art. 61 k.c. dopuszcza odwołanie oświadczenia woli tylko przy spełnieniu warunku — odwołanie będzie skuteczne, jeżeli dojdzie równocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej. Inne skutki — nieważności względnej i bezwzględnej — przewidują przepisy art. 82–85 k.c., odnoszące się do wad oświadczenia woli, tj. działania bez świadomości, bez swobody, pod pozorem, pod groźbą, czy pod wpływem błędu co do czynności prawnej. O ile norma art. 61 k.c. dopuszcza element swobodnego rozmyślenia się i dokonania czynności umożliwiającej odstąpienie od związania się złożonym oświadczeniem woli, to przepisy dotyczące wad oświadczenia woli wymagają zaistnienia przesłanek kwalifikowanych. Porównując oba porządki prawne — prawo emerytalne i prawo cywilne, zarówno art. 61 k.c., jak i art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej pozwalają na skuteczne wycofanie się z wyrażenia swojej woli, celem

uniknięcia niekorzystnych skutków prawnych. Mając na uwadze moc prawną oświadczeń woli, obie regulacje wyznaczają także granice cofnięcia oświadczenia woli — wniosku o emeryturę. Według regulacji cywilnej, aby zapobiec skutkom złożonego oświadczenia woli należy je odwołać, przy czym możliwość ta istnieje najpóźniej do czasu, w którym odwoływane oświadczenie dotrze do adresata. Termin na wycofanie się jest zatem ściśle ograniczony i wymaga stanowczej decyzyjności. Ustawa emerytalna zawiera w tym zakresie regulacje mniej rygorystyczne i rozciąga uprawnienie do wycofania się z podjętej decyzji o złożeniu wniosku o emeryturę aż do prawomocności decyzji wydanej na podstawie tego wniosku. Zgodnie z art. 118 ust. 1 ustawy emerytalnej, organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji. Jak wskazuje się w literaturze (Gajewski, 2020) termin ten składa się z dwóch jednostek czasu. Pierwsza to okres między wszczęciem postępowania a wyjaśnieniem ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Druga jednostka czasu to odstęp między tym zdarzeniem a upływem 30 dni od jego wystąpienia. W określonym okresie liczącym od daty doręczenia prawidłowo skompletowanego wniosku o emeryturę należy dokonać ustaleń i zakończyć postępowanie wydaniem decyzji. W terminie miesiąca od doręczenia decyzji ubezpieczony ma prawo do wniesienia odwołania. Po upływie wyznaczonego terminu decyzja jest prawomocna, co skutkuje wygaśnięciem uprawnień do rozporządzania złożonym wnioskiem. W przypadku wniesienia odwołania od decyzji okres ulega znaczącemu wydłużeniu — do czasu prawomocnego rozstrzygnięcia w postępowaniu sądowym. Z powyższego wynika, iż przepisy ustawy emerytalnej w odniesieniu do możliwości wycofania wniosku emerytalnego są szersze niż w przypadku innych świadczeń. Taka sytuacja wydaje się być zrozumiała, bowiem świadczenie emerytalne co do zasady wyznacza zakończenie aktywności zawodowej ubezpieczonych, a więc decyzja o wysokości przyszłych świadczeń emerytalnych jako kluczowa powinna być podjęta z rozmysłem. Słuszne jest także założenie, iż racjonalny ustawodawca mając na uwadze bezpieczeństwo obrotu i trwałość decyzji, ustalił granicę swobody ubezpieczonego w zakresie zarządzania wnioskiem emerytalnym. To z kolei uzasadnia twierdzenie, iż możliwość cofnięcia wniosku jest czynnością dopuszczalną wyłącznie w postępowaniu administracyjnym — zwykłym. Jako taka może być urzeczywistniona na etapie od złożenia wniosku, poprzez rozpatrzenie żądania, do wydania decyzji w określonym ustawą terminie.

O ile przepisy art. 61 k.c. i art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej zawierają podobne rozwiązania co do celu i skutków, to regulacja kodeksu cywilnego dotycząca wad oświadczenia woli jest już odmienna. W prawie ubezpieczeń społecznych nie funkcjonuje instytucja nieważności oświadczenia woli — złożenia wniosku — na podobieństwo kodeksu cywilnego. Wady oświadczeń woli wskazane w art. 82–87 k.c.: brak świadomości lub

swobody, pozorność, błąd co do treści, groźba — mogą uzasadniać wystąpienie z cofnięciem wniosku do czasu uprawomocnienia się decyzji emerytalnej, jednak nie mają znaczenia dla postępowania w sprawie. Dlatego nie jest wymagane dowodzenie przyczyny wycofania wniosku emerytalnego. Na marginesie należy tylko wskazać, iż w myśl prezentowanego przez orzecznictwo sądowe poglądu, w razie np. odwołania wycofania wniosku, ewentualna ocena, czy cofnięcie wniosku spowodowane było błędem, podstępem, przymusem psychicznym, czy też innymi względami zasługującymi na uwzględnienie, powinna być przez organ rentowy dokonana zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 7 k.p.a. jako regułą dotyczącą czynności procesowych (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z 7 czerwca 2017 r., III AUa 1052/16, Legalis nr 1640797). Analogicznie organ jest zobowiązany rozpatrzyć sprawę przy badaniu warunków do ponownego ustalenia prawa do świadczeń w trybie postępowania quasi wznowieniowego, o którym mowa w art. 114 ust. 1 ustawy emerytalnej. Zarówno oświadczenie o wycofaniu wniosku emerytalnego, jak i oświadczenie o odwołaniu wycofania wniosku, należą do czynności procesowych — choć ze skutkiem materialnym. Ustawodawca nie wymaga zatem udowodnienia przyczyny cofnięcia wniosku, jest to autonomiczna decyzja uprawnionego. W tym zakresie istotne znaczenie ma jedynie wola osoby dysponującej wnioskiem, co znajduje potwierdzenie w braku przesłanek ustawowych uznanych za niezbędne do skutecznego wycofania wniosku — poza określeniem stanu prawnego skutkującego wygaśnięciem uprawnienia.

W świetle powyższego oświadczenie woli normowane przepisami kodeksu cywilnego jest pojęciem szerszym od konstrukcji oświadczenia woli o wycofaniu wniosku w rozumieniu ustawy emerytalnej, ma też inny charakter. Idąc za stanowiskiem judykatury na gruncie prawa ubezpieczeń społecznych przepisy lub instytucje prawa cywilnego mogą być stosowane tylko na podstawie wyraźnego przepisu i na zasadzie wyjątku (np. wyrok SN z 24 października 2017 r., I UK 220/17, Legalis nr 1715369). Nie bez znaczenia jest także, iż kodeks cywilny dotyczy czynności o charakterze materialnym, zaś przepisy art. 116 ust. 1 i art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej odnoszą się do czynności procesowych jedynie ze skutkiem materialnym.

Nadzwyczajny tryb postępowania emerytalnego po stwierdzeniu niekonstytucyjności przepisu

Upływ terminu na cofnięcie wniosku o emeryturę i uprawomocnienie się decyzji nie oznacza, iż w obiegu mogą pozostać decyzje obciążone błędem lub z innych przyczyn wadliwe. Po uprawomocnieniu się decyzji prawo do świadczeń lub ich wysokość ulega ponownemu ustaleniu w trybie art. 114 ustawy emerytalnej. Zgodnie z art. 124 ustawy emerytalnej w razie uregulowania danej kwestii przepisami ustawy, nie stosuje się przepisów kodeksu postępowania administracyjnego. I tak stoso-

wanie ustawy emerytalnej w zakresie swego nadzwyczajnego trybu postępowania administracyjnego, jakim jest wznowienie postępowania w trybie art. 114, doznaje ograniczenia na rzecz art. 145a k.p.a. Prawo ubezpieczeń społecznych nie reguluje bowiem możliwości ponownego rozpatrzenia spraw zakończonych prawomocną decyzją wydaną w oparciu o przepis uznany następnie za niezgodny z Konstytucją. W tej materii postępowanie dotyczące wzruszenia prawomocnej decyzji może zostać przeprowadzone tylko na podstawie wymienionej regulacji kodeksu postępowania administracyjnego. Odpowiednie zastosowanie omawianego przepisu w sprawach emerytalnych budziło wątpliwości, szczególnie z uwagi na ograniczenia czasowe na złożenie skargi o wznowienie postępowania. Zgodnie art. 146 § 1 k.p.a. uchylenie decyzji w związku ze stwierdzeniem niekonstytucyjności przepisu orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego może nastąpić, jeżeli od dnia doręczenia lub ogłoszenia decyzji upłynęło 5 lat. W judykaturze prezentowany był pogląd, iż organ rentowy powinien szerzej spojrzeć na żądanie ubezpieczonych w zakresie wznowienia postępowania, a nie tylko w kontekście kodeksu postępowania administracyjnego, który właśnie ze względu na ściśle określony czas realizacji uprawnień po wyroku Trybunału Konstytucyjnego, *de facto* uniemożliwia uzyskanie decyzji zgodnej ze stanem prawnym ukształtowanym po stwierdzeniu niekonstytucyjności danego przepisu (por. wyroki Sądu Apelacyjnego w Białymstoku: z 3 grudnia 2019 r. III AUa 683/19, Legalis nr 2282371, z 29 czerwca 2020 r., III AUa 968/19, Legalis nr 2488235). Obecnie aktualny jest kierunek orzeczniczy akceptujący stanowisko, iż orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego nie stanowi nowej okoliczności, o której mowa w art. 114 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej (np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 26 maja 2020 r., III AUa 385/20, Legalis nr 2470639). Niekonstytucyjność przepisu nie stanowi również ujawnienia błędu po stronie organu rentowego.

Pod pojęciem „nowe okoliczności” należy rozumieć zarówno ustalenia dokonane na podstawie dowodów, jak i okoliczności związane ze stosowaniem norm prawnych materialnych i procesowych. Jakkolwiek wyrok Trybunału Konstytucyjnego ustala niekonstytucyjność danej regulacji *ex tunc*, to stan ten nie istniał już w dacie wydania decyzji. Za błąd uznaje się każdą obiektywną wadliwość decyzji będącej skutkiem zaniedbania, pomyłki, czy też wadliwej techniki legislacyjnej (uchwała (7) SN z 12 stycznia 1995 r. II UZP 28/94, Legalis nr 29053).

W świetle obiektywnej błędności decyzji, decyzja wydana na podstawie przepisu uznanego później za niekonstytucyjny nie jest dotknięta wadliwością na skutek błędu organu rentowego. Organ rozpatrując uprawnienia do świadczeń działa na podstawie przepisów, które korzystają z domniemania konstytucyjności, a więc nie może ponosić odpowiedzialności za błędne działania, działania bezprawne lub niedopełnienie obowiązku (wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z 29 czerwca 2020 r., III AUa 1171/19, Legalis nr 2529139).

Wycofanie wniosku o emeryturę na etapie wznowienia postępowania

Wznowienie postępowania w oparciu o art. 145a k.p.a. ma na celu wzruszenie decyzji ostatecznych — na gruncie ubezpieczeń społecznych decyzji prawomocnych, a więc odnosi się do etapu po zakończeniu postępowania wszczętego z urzędu lub na wniosek. Można żądać wznowienia postępowania w przypadku, gdy Trybunał Konstytucyjny orzekł o niezgodności aktu normatywnego z Konstytucją, umową międzynarodową lub ustawą, na podstawie którego została wydana decyzja. Przepis ten realizuje normę art. 190 ust. 4 Konstytucji RP, iż orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją, umową międzynarodową lub z ustawą aktu normatywnego, na podstawie którego wydano prawomocne orzeczenie sądowe, ostateczną decyzję administracyjną lub rozstrzygnięcie w innych sprawach, stanowi podstawę wznowienia postępowania, uchylenia decyzji lub innego rozstrzygnięcia na zasadach i w trybie określonych w przepisach właściwych dla danego postępowania. Niezgodność stwierdzona przez Trybunał Konstytucyjny ma dotyczyć konkretnego unormowania będącego podstawą orzeczenia (Białogłowski, Jaworski, 2010, s. 67). Wskazywane postępowanie ma więc ściśle określone granice, wyznaczone treścią decyzji ostatecznej oraz podstawą wznowienia (wyrok NSA z 24 lipca 2020 r., I OSK 3080/19, Legalis nr 2483503). Jest to o tyle istotne i znamienne, iż dalsze czynności wzruszenia decyzji zmierzają do wyeliminowania negatywnych skutków związanych z niekonstytucyjną normą prawną. Efektem postępowania ma być stan, który istniałby już w dacie wydania prawomocnej decyzji, gdyby nie zastosowanie przepisu niekonstytucyjnego. Tym samym podstawą wznowienia zawiera się w mocy wiążącej sentencji orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego (Garlicki, 2007). Skoro podstawa wznowienia jest zawężona tylko do skutków niekonstytucyjnego przepisu, to należy uznać, iż taki jest zakres dopuszczalnego badania sprawy w postępowaniu wznowieniowym. Organ rentowy, rozpatrując sprawę, dokonuje na nowo oceny wniosku emerytalnego przez pryzmat stanu faktycznego i prawnego obowiązującego w dacie złożenia z pominięciem przepisu niekonstytucyjnego. Wynika to z charakteru decyzji emerytalnej, tj. decyzji stwierdzającej wyłącznie skutek prawny, który nastąpił z mocy prawa. Jak podkreśla Sąd Najwyższy, decyzje organu rentowego sprowadzają się zasadniczo do deklaratywnego potwierdzenia uprawnień przysługujących ubezpieczonemu z mocy prawa (por. wyrok SN z 29 listopada 2016 r., II UK 416/15, Legalis nr 1555632). W momencie złożenia wniosku o emeryturę i wydania decyzji tylko realizuje się istniejące *in abstracto* prawo do wypłaty emerytury. Zgodzić się należy, iż organ orzekający w trybie nadzwyczajnego postępowania wznowieniowego jest związany podstawą wzruszenia decyzji i nie ma legitymacji do ponownego rozpoznania sprawy w jej całości, jak to czynił na etapie pierwszorzadowego rozpatrzenia wniosku. W całym procesie należy mieć na uwadze ustawową przesłan-

kę, na podstawie której doszło do wznowienia postępowania. Pojawienie się podstawy uzasadniającej proces wznowienia postępowania zakończonych prawomocną decyzją nie może stanowić pretekstu do ponownego rozpoznania sprawy w całości, a winno się zawierać w granicach określonych przesłanką prowadzonej sanacji.

W przypadku wniesienia przez stronę skutecznej skargi o wznowienie postępowania zgodnie z wymogami art. 151 §1 pkt 2 k.p.a., organ rentowy uchyla decyzję dotychczasową, gdy stwierdzi istnienie podstaw do jej uchylenia i wydaje nową decyzję rozstrzygającą o istocie sprawy. Katalog możliwych rozstrzygnięć organu jest zamknięty i ogranicza się do dwóch sposobów: stwierdzenia braku podstaw do uchylenia prawomocnej decyzji bądź uchylenia decyzji i wydania nowej. Ustawodawca wyraźnie wykluczył możliwość uchylenia decyzji i umorzenia postępowania z wniosku będącego podstawą wydania decyzji prawomocnej. Samo postępowanie wznowieniowe może zostać umorzone po cofnięciu skargi. Redakcja art. 151 k.p.a. narzuca schemat czynności orzeczniczych organu, zobowiązując, w przypadku uchylenia prawomocnej decyzji, do merytorycznego rozstrzygnięcia w sprawie. Jest to nakaz bezwarunkowy, albowiem ustawodawca nie powiazał ze stanem po uchyleniu decyzji czynności procesowej innej niż wydanie decyzji merytorycznej. W obrocie prawnym pozostaje bowiem nierozpatrzony wniosek nierozzerwalnie związany z postępowaniem wznowieniowym — bez pierwotnie prawomocnej decyzji sprawa nie mogłaby zostać poddana kontroli wznowieniowej. Wykładnia przepisów określających warunki wszczęcia postępowania nadzwyczajnego musi być ścisła, co uzasadnia twierdzenie, iż dążąc do ponownego rozstrzygnięcia co do istoty sprawy organ rentowy prowadzi postępowanie tylko w zakresie, w jakim zwykle postępowanie zakończone prawomocną decyzją mogło być dotknięte kwalifikowaną wadą z art. 145a §1 k.p.a.

Analiza art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej i art. 151 §1 w związku z art. 145a k.p.a. prowadzi do stwierdzenia, iż nie ma miejsca na cofnięcie wniosku w międzyczasie po uchyleniu decyzji wydanej na podstawie przepisu uznano za niekonstytucyjny a przed rozstrzygnięciem merytorycznym. Czynność taka, jako niezgodna z przepisami i z celem ustawy emerytalnej, musiałaby zostać uznana za bezskuteczną. Cofnięcie wniosku przewidziane przepisem art. 116 ust. 2 wymaga od organu rentowego umorzenia postępowania — analogicznej sytuacji nie przewiduje art. 114 ustawy emerytalnej odnoszący się do ponownego ustalenia uprawnień. Nawet w sytuacji wydania decyzji rozstrzygającej w zakresie wniosku o emeryturę, nie zmienia się nakaz zachowania procesowego organu rentowego — umorzenia, ponieważ postępowanie jest w fazie zakończenia tylko nieprawomocną decyzją, czyli rozstrzygnięciem niewywierającym określonych skutków prawnych. Tymczasem w następstwie skutecznego wznowienia postępowania organ rentowy uchyla decyzję i rozstrzyga co do istoty. Jakkolwiek w orzecznictwie przyjmuje się, iż decyzja umarzająca wydana w trybie art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej wchłania de-

cyzję o uchyleniu, to jednak skutki decyzji umarzającej wydanej w wyniku wycofania wniosku o świadczenie i decyzji uchylającej w wyniku skutecznie wniesionej skardze o wznowienie postępowania są odmienne. Inne są bowiem okoliczności prawne obu postępowań — zwykłego i nadzwyczajnego. Art. 116 ustawy emerytalnej umiejscowiony został w grupie przepisów działu IX — postępowanie w sprawach świadczeń i wypłata świadczeń w rozdziale 1 — ogólne zasady postępowania. Przepis rozdziału 1 dotyczy postępowania zwykłego — wszczętego z urzędu lub na wniosek. Co do zasady postępowanie w tym trybie powinno zostać zakończone w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Jak wskazano wyżej, nie zawsze w okresie miesiąca od wydania decyzji zyska ona miano prawomocnej (w przypadku zaskarżenia), jednak możliwość wycofania wniosku o emeryturę pozostaje związana ze zwykłym trybem postępowania. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie w ogólnych zasadach: trwałości decyzji, bezpieczeństwa pewności obrotu prawnego, pewności praw nabytych, równego traktowania stron w tej samej sytuacji prawnej. W tym kontekście zdaje się być nieuprawnione rozszerzenie możliwości złożenia skutecznego oświadczenia o wycofaniu wniosku emerytalnego już po wydaniu prawomocnej decyzji, która następnie została uchylona w wyniku zaistnienia przesłanki do wzruszenia postępowania. Celem wznowionego postępowania jest ustalenie, czy postępowanie zwykle — zakończone prawomocną decyzją (wydaną na podstawie konkretnego wniosku o świadczenie emerytalne) było dotknięte kwalifikowaną wadą i wyeliminowanie tej wadliwości (wyrok WSA w Lublinie z 4 kwietnia 2017 r. I SA/Lu 997/16, Legalis nr 1675200). Niedopuszczalne jest wykorzystywanie instytucji wzruszenia do pełnej merytorycznej kontroli decyzji wydanej w postępowaniu zwykłym. Postępowanie wznowieniowe w znaczeniu prawnym nie cofa sprawy emerytalnej w znaczeniu procesowym na etap pierwotnego rozpatrzenia wniosku o emeryturę. Decyzja emerytalna, choć uchylona, posiadała pierwotny atrybut prawomocności, co wyłącza możliwość zastosowania instytucji przewidzianej dla wniosku emerytalnego na zasadzie art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej i umorzenia postępowania. Z uwagi na ściśle określone granice wzruszenia wydaje się, że formalne uchylenie całej decyzji nie może być rozumiane w ten sposób, że niepodważone orzeczeniem Trybunału Konstytucyjnego ustalenia prawomocnej decyzji, a więc niepodlegające wznowieniu, należy rozpatrywać na równi z elementami stanowiącymi podstawę do sanacji decyzji. Wręcz przeciwnie — postępowanie można odnosić wyłącznie do kwestii podniesionej przez Trybunał Konstytucyjny i z tej przyczyny pozostałe ustalenia będące podstawą pierwotnej decyzji pozostają w mocy. Także z tego względu rozpatrywanie możliwości skutecznego wycofania wniosku o emeryturę niejako przy okazji postępowania wznowieniowego, celem nabycia prawa do ponownego złożenia wniosku o emeryturę i uzyskania korzystniejszych wartości, o których mowa w art. 25 i art. 26 ustawy emerytalnej, nie zasługuje na aprobatę.

Wnioski

Wykładnia złożonego oświadczenia woli nie może być poddana tylko arbitralnej ocenie składającego, jest bowiem uzależniona od zewnętrznych zobiektywizowanych kryteriów — na gruncie prawa cywilnego, w szczególności od zasad współżycia społecznego oraz ustalonych zwyczajów. W odniesieniu do oświadczeń przewidzianych w ustawie emerytalnej, swoboda ich składania nie powinna być rozumiana jako narzędzie do osiągnięcia stanu prawnego korzystniejszego niż wynika to z obowiązujących przepisów. Używanie prawa w ten sposób nie może zostać zaaprobowane jako przejaw realizacji słusznego interesu strony, nieskrępowanej decyzyjności. Skoro przepisy prawa ubezpieczeń społecznych nie pod-

dają się wykładni rozszerzającej, działanie polegające na wycofaniu wniosku o emeryturę dopiero na etapie nadzwyczajnego postępowania wznowieniowego, celem złożenia nowego wniosku w tym zakresie, ale traktowanego jak pierwszorazowy, nie jest zgodne z art. 116 ust. 2 ustawy emerytalnej i nie podlega ochronie prawnej.

Niekonstytucyjność przepisu stwierdzona wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego otwiera możliwość ponownego rozpoznania sprawy, ale tylko w celu wyeliminowania nieprawidłowości, usunięcia z obrotu prawnego decyzji wydanych na podstawie wadliwych przepisów. Ponowne postępowanie nie może prowadzić do naruszenia innych przepisów ustawy emerytalnej, a także zasady równego traktowania wszystkich ubezpieczonych w podobnych sytuacjach prawnych.

Przypisy/Notes

¹ Kwota bazowa wynosi 100% przeciętnego wynagrodzenia pomniejszonego o potrącone od ubezpieczonych składki na ubezpieczenia społeczne, określone w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych, w poprzednim roku kalendarzowym — art. 19 ustawy emerytalnej.

² Średnie dalsze trwanie życia ujęte jest w tablicach trwania życia ogłaszanych w formie komunikatu corocznie do dnia 31 marca przez Prezesa GUS w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej Monitor Polski.

³ Wysokość emerytury wyniosła na dzień przyznania prawa do emerytury powszechnej tj. na dzień 1.08.2015 — 3.786,07 zł, a od 1.02.2021 — 4.181,46 zł.

⁴ Świadczenie emerytalne obliczone na dzień złożenia nowego wniosku o emeryturę tj. na dzień 1.12.2020 wyniosłoby 6.933,84 zł. Świadczenie obliczono w sposób pierwotny, tak jakby ubezpieczona nie posiadała wcześniej prawa do emerytury powszechnej, czyli z wyższymi wartościami składek, kapitału początkowego i z niższą wartością średniego trwania życia.

⁵ Art. 194 j: „ust. 2. Przeliczeniu podlega podstawa obliczenia emerytury przyjęta w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury. ust. 3. Do ustalenia nowej kwoty emerytury przyjmuje się średnie dalsze trwanie życia przyjęte w decyzji o ustaleniu prawa do emerytury, a następnie uwzględnia się kolejne zmiany wysokości świadczenia”.

Bibliografia/References

Białogłowski, W. i Jaworski, A. (2010). Orzeczenia interpretacyjne Trybunału Konstytucyjnego — uwagi do uchwały Sądu Najwyższego z 17 grudnia 2009 r. *Przegląd Sądowy* (11–12).

Gajewski, S. (2020). *Postępowanie o świadczenia emerytalno-rentowe. Studium z zakresu postępowania administracyjnego*, C.H. Beck.

Garlicki, L. (Red.). (2007). *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej, Komentarz*. Warszawa.

Majda, R. i Wypiórkiewicz, A. (2005). *Kodeks cywilny. Tom 1. Praktyczny komentarz z orzecnictwem*, Warszawa.

Safjan, M. i Pietrzykowski, K. (2011). (Red). *Kodeks cywilny. Tom 1. Komentarz*. C.H. Beck, Warszawa.

Smoliński, T. i Tyska, M. (2021). Wykonanie wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie emerytury osób urodzonych w 1953 roku. *Praca i Zabezpieczenie Społeczne* (7), 27. DOI: 10.33226/0032-6186.2021.7.4

Wilga, D. (2020). Problematyka emerytur dla kobiet urodzonych w 1953 r. na tle orzecnictwa oraz statystyki sądowej. *Ubezpieczenia Społeczne Teoria i Praktyka* (4), 22.

Prof. PK dr hab. Marek Pogonowski, doktor habilitowany nauk społecznych, doktor nauk prawnych, profesor Politechniki Koszalińskiej, Wydział Humanistyczny. Praktyk w zakresie postępowania administracyjnego oraz prawa ubezpieczeń społecznych. Autor publikacji naukowych w dziedzinie prawa ubezpieczeń społecznych i bezpieczeństwa socjalnego. Przewodniczący Naczelnej Komisji Rewizyjnej Polskiego Stowarzyszenia Ubezpieczenia Społeczne.

Mgr Joanna Pińkowska, radca prawny, absolwentka Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, ukończyła studia podyplomowe z zakresu prawa medycznego oraz z zakresu zarządzania w instytucjach publicznych. Jej zainteresowania zawodowe skupiają się wokół problematyki związanej z postępowaniem sądowym w zakresie ubezpieczeń społecznych.

Prof. PK dr hab. Marek Pogonowski, Associate Professor of social studies, doctor of legal sciences, Professor at the Faculty of Humanities of the Koszalin University of Technology. Practice in the field of administrative proceedings and the social security law. Author of scientific publications in the field of law social insurance and social security. The President of the Supreme Audit Commission of the Polish Social Insurance Association.

Mgr Joanna Pińkowska, attorney-at-law, graduate of the Law and Administration Faculty of the Szczecin University in Szczecin, completed postgraduate studies in medical law and in management in public institutions. Her professional interests are focused on issues related to proceedings in the field of social insurance.